

De hjälper unga skolvägrare

Publicerat i dag, 04:00

Foto: Jonas Eriksson

Allt fler barn blir ”hemmasittare” — stannar hemma från skolan under lång tid, ibland i årtal. I Stockholm finns sedan ett år tillbaka ett behandlingsteam som gör hembesök och stöttar hemmasittarna att komma tillbaka till skolan.

Skolvägran börjar ofta i övergången mellan sjätte och sjunde klass. Då ökar kraven, både när det gäller skolarbete och social förmåga, samtidigt som det händer mycket med kropp och själ. Högstadiet är en tuff tid för många barn.

Men de flesta som stannar hemma från skolan under riktigt lång tid har problem sedan tidigare, säger kbt-terapeuterna Ia Sundberg Lax och Robert Palmér.

—Det kan handla om olika slags psykiatriska problem i botten, som tvångssyndrom, social fobi eller andra ångestsyndrom. Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar är också vanliga, som Asperger och adhd, säger Robert Palmér. Många har också blivit deprimerade och uppgivna med tiden, de har tappat hoppet.

Att stanna hemma från skolan blir ett sätt att undvika obehag för det pressade barnet. Till att börja med hjälper det, barnet mår lite bättre. Men sedan kan det bli allt svårare att komma tillbaka till skolan, även i de fall då barnen får mer hjälp och stöd där. Ångesten inför skolan ökar, det känns omöjligt att gå dit, och hela situationen blir ytterligare en stress för både barnen själva och deras familjer.

Robert och Ia jobbar på Ma-gelungens behandlingscenter, en tidigare landstingsdriven verksamhet som numera tagits över av personalen. De båda arbetar speciellt med barn och unga som länge stannat hemma från skolan.

De flesta unga skolvägrare som kommer i behandling kommer på remiss från barnpsykiatri och socialtjänsten och har då haft sina skolproblem länge, ibland i årtal. Ofta kommer behandlingen in som en sista chans, för att barnen ska kunna bo kvar hemma.

Många av de unga har isolerat sig i hemmet, och många har ”fastnat” framför datorn.

—Det är helt begripligt, säger Ia. Barnens svårigheter är ofta kopplade till social förmåga och online funkar det bättre, där kan man ha kontakter med andra, ha ett annat liv.

Barnens föräldrar är oftast mycket oroliga och hårt pressade. De har fått många råd som de försökt följa, men också ofta krav och kritik. De borde kunna få i väg sitt barn till skolan, hur kan de acceptera att barnet vänder på dygnet och bara sitter framför datorn jämt?

—Föräldrar anpassar sig gradvis efter sitt barns svårigheter, säger Ia. De lever med detta hela dygnet, de oroar sig konstant, de ser sitt barn lida. Det blir ofta svåra konflikter mellan barn och föräldrar, med långvariga konsekvenser. Man accepterar sådant som man inte skulle göra med barnets syskon, till exempel. Det är så mycket svårare att vara förälder i en sådan här situation.

→Hela familjen, även syskon, är påverkade av stressen, säger Robert. Föräldern kan ha varit sjukskriven under långa perioder, och riskerar kanske jobbet. Ofta har man minskat sitt sociala umgänge.

När Robert och Ia kommer in i bilden börjar de med en ingående kartläggning av problemen. Hur började det, hur ser dygnet ut, vilka svårigheter har barnet, hur är situationen i skolan?

→Ibland har barnet inte fått förståelse, eller tillräckligt stöd, i skolan, säger Robert. Men ibland har man verkligen försökt med olika, vettiga insatser utan att det har hjälpt. Vi samarbetar med både skola, socialtjänst och barnpsykiatri. Det är förstås viktigt att barnen får den pedagogiska och psykiatriska hjälp de behöver, och bäst fungerar det när alla samarbetar.

I början vill barnen ofta inte prata alls med Robert och Ia. Terapeuterna jobbar genom föräldrarna.

→Föräldrarna är våra allra viktigaste samarbetspartner, säger Ia. Det är viktigt att vi visar att vi förstår vilken stor insats de gör.

Målet är att barnet ska kunna få någon form av skolgång igen. Men behandlingen startar oftast med vanliga, vardagliga funktioner som att barnet ska stiga upp på morgonen, sköta sin hygien, äta med familjen.

→Det kan förstås se väldigt olika ut, utifrån barnets situation, säger Robert. För ett barn kan det vara en väldigt stor grej att följa med till mataffären. Att orka sitta med i 30 sekunder i ett samtal med oss kan vara jättebra. Det viktiga är att man börjar med små, rimliga mål.

Som förstärkning, eller "belöning", används något som barnet tycker om – ofta handlar det i de här fallen bland annat om att få sitta vid datorn. Barnen "tjänar" datortid genom att uppnå målen, föräldrarna kan också ge extra förstärkning när det går bra. Det här hjälper föräldrarna att göra vardagen mer förutsägbar för barnen och bryta det destruktiva mönster som uppstått, säger Ia och Robert. Mycket uppmuntran är viktigt, men det är också viktigt att anpassa den efter barnet.

→Alla gillar inte när folk ropar "hurra", säger Ia. Det gäller att vara lyhörd och förstå hur barnet vill ha det. Vi försöker få de unga att bli delaktiga i behandlingen, ofta går det bra efter ett litet tag.

Behandlarnas kontakt med familjen är intensiv, särskilt i början. Ofta är de då på besök hos familjen fem dagar i veckan, och föräldrarna kan ringa när de vill, även kvällstid, för att få stöd och råd. Det kan bli mycket svårt för föräldrarna att hålla på "schemat".

→Just intensiteten i kontakten tror jag är väldigt viktig, säger Robert. I samband med en sådan här stor förändring måste man backa upp extra mycket i starten för att det ska fungera. Men man måste också låta förändringen ta tid, den kan ta lång tid.

→Föräldrarna har ju försökt få barnet att få bättre rutiner under lång tid, utan att lyckas, säger Ia. Nu får de lägga över det på oss, det är oss barnen får förhandla med även om det går via föräldrarna. Behandlingen fungerar, den bryter onda cirklar och kan få barnet "på fötter" igen. Vi kan vara en startpunkt, men vi kan förstås inte lösa allt. Många av barnen behöver fortsatt mycket stöd och hjälp.

I morgon:

Niklas var borta från skolan i flera år. "Tack vare behandlingen kom han tillbaka til livet", säger hans mamma.

Malin Nordgren

malin.nordgren@dn.se

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt.